

Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis

Studia ad Bibliothecarum Scientiam Pertinentia XV (2017)

ISSN 2081-1861

DOI 10.24917/20811861.15.31

Marcin Chudoba

Sentymentalna historia oficyny TM-Semic (uwagi nad książką Łukasza Kowalczuka *TM-Semic: największe komiksowe wydawnictwo lat dziewięćdziesiątych w Polsce*)¹

Skutki zmian ustrojowych, tj. likwidacja państwowego monopolu wydawniczego oraz zniesienie cenzury, do których doszło u progu lat dziewięćdziesiątych XX wieku wpłynęły na rozwój polskiego rynku komiksowego. Choć początkowo miał on charakter efemeryczny, w odniesieniu do lat 1992–1999 można mówić już o duopolu dwóch oficyn – TM-Semic oraz Egmont Polska². Obie firmy były filiami zagranicznych domów medialnych (odpowiednio szwedzkiego Semica i duńskiego Egmontu) oraz wykorzystywały obecną w Polsce modę na produkty pochodzące ze Stanów Zjednoczonych Ameryki³.

Wydawnictwo TM-System Supergruppen Codem założone przez Stanisława Dudzika, Waldemara Tevnella i Amine Murour pojawiło się na polskim rynku w 1990 r. Jego twórcy początkowo planowali rozpoczęcie działalności w sektorze muzycznym, jednak Waldemar Tevnell zmienił zdanie, gdy zobaczył syna Stanisława Dudzika czytającego szwedzkie wersje amerykańskich komiksów (s. 43–44). Pierwszymi historyjkami obrazkowymi wydawnictwa były „The Amazing Spider-Man” nr 1/1990 oraz „The Punisher” nr 1/1990. Przygody Spider-Mana sprzedały się w nakładzie przekraczającym sto tysięcy egzemplarzy, a opowieść o Punisherze uzyskała zbliżony wynik (s. 50). Siedziba redakcji mieściła się wtedy w Krakowie. Jednak już w 1991 r. firmę przeniesiono do Warszawy i zmieniono jej nazwę na TM-Semic⁴. Popularność wydawnictwa trwała do mniej więcej 1996 r., po czym nastąpił kryzys spowodowany niestabilną sytuacją amerykańskiego rynku komiksowego, niską jakością tytułów publikowanych przez TM-Semic oraz pojawieniem się konkurencji (s. 101–104). W 2002 r. wydawnictwo zostało przemianowane na Fun Media, jednak ostatecznie zakończyło swą działalność rok później (s. 106)⁵.

¹ Ł. Kowalczuk, *TM-Semic: największe komiksowe wydawnictwo lat dziewięćdziesiątych w Polsce*, Poznań 2013, ss. 192.

² M. Zapała, *Polski rynek komiksowy w latach 1989–2010*, „Zeszyty Prasoznawcze” 2013, nr 2, s. 110.

³ Ibidem, s. 111.

⁴ P. Mazur, *TM-Semic: historia w dziewięćdziesięciu komiksach zawarta*, „Magazyn Miłośników Komiksów KZ”, nr 51 [online] http://www.kzet.pl/2008_03/tm_historia.htm [dostęp 20.06.2017].

⁵ Por. P. Mazur, *TM-Semic: historia...*, [dostęp 20.06.2017].

Łukasz Kowalczuk w książce *TM-Semic: największe wydawnictwo lat dziewięćdziesiątych w Polsce* opisuje historię TM-Semic. Jego poprzednicy, zajmujący się problematyką polskiego rynku komiksowego skupiali się na opowieściach obrazkowych publikowanych w prasie⁶, ogólnej historii komiksu w Polsce⁷, okresie PRL-u⁸ czy w końcu na zagadnieniach związanych z mangą⁹. Należy jednak zaznaczyć, że żadna z tych prac nie była w całości poświęcona losom konkretnej oficyny, dlatego też opracowanie Ł. Kowalczuka godne jest uwagi i analizy.

We wstępie autor opisuje fragmenty swojego życia. Zaczyna od 1992 r. i historii dotyczącej kolekcjonowania komiksów TM-Semic, które trwa do czasów licealnych, następnie wspomina studia na Uniwersytecie Gdańskim i pisanie pracy magisterskiej o opowieściach obrazkowych (stanowiącej pierwszą wersję omawianej książki), na czasach współczesnych związanych z rysowaniem i wydawaniem komiksów kończąc. Podkreśla też, że dzięki lepszemu dostępowi do materiałów, informacjom zawartym w Internecie oraz nawiązaniu cennych kontaktów, analizowane opracowanie różni się od pracy magisterskiej stworzonej pod kierownictwem prof. dra hab. Jerzego Szyłaka, po czym wymienia wprowadzone zmiany (s. 8). Lektura wstępu utwierdza odbiorcę w przekonaniu, że książka poświęcona TM-Semic, pomimo przejścia procesu recenzyjnego charakterystycznego dla publikacji naukowych¹⁰, napisana została językiem potocznym, przywodzącym na myśl wydawnictwa popularyzatorskie, a jej nieodzowną część stanowią wspomnienia autora połączone z subiektywną analizą spuścizny omawianej oficyny.

W rozdziale pierwszym Ł. Kowalczuk analizuje komiksy superbohaterskie, przedstawia i omawia przykładowe postaci herosów, jak również ich przeciwników – superzłoczyńców oraz opisuje zmiany, jakim na przestrzeni lat podlegały historyjki obrazkowe o zamaskowanych obrońcach świata. Punkt wyjściowy dla Autora stanowi artykuł Jerzego Szyłaka wydrukowany w 1989 r. na łamach „Komiksu-Fantastyki” poświęcony podobnej problematyce¹¹. Rozdział drugi stanowi z kolei próbę przedstawienia sytuacji komiksu w Polsce przed transformacją ustrojową. Autor rozpoczyna swe rozważania od przełomu lat 20. i 30. XX w., kończąc je na roku 1990. Oprócz odwołań do książek Adama Ruska¹² czy publikacji Krzysztofa Teodora Toeplitza¹³ zawarł w nim informacje na temat serii „Literatura na Świecie dla Dzieci i Młodzieży” z lat 1984–1988, w ramach której rozpowszechniano antologię z przygodami Fistaszków, Tarzana, Flipa i Flapa oraz innych bohaterów; albumu *Superman 50 lat* wydanego przez Alma Press w 1989 r., będącego kompilacją różnych

⁶ Ł. Kaczanowski, *Komiks w Świecie Młodych*, Łódź b.r.w.; A. Rusek, *Tarzan, Matolek i inni: cykliczne historyjki obrazkowe w Polsce w latach 1919–1939*, Warszawa 2001; A. Rusek, *Od rozrywki do ideowego zaangażowania: komiksowa rzeczywistość w Polsce w latach 1939–1955*, Warszawa 2011.

⁷ W. Obremski, *Krótką historia sztuki komiksu w Polsce (1945–2003)*, Toruń 2005.

⁸ M. Krzanicki, *Komiks w PRL, PRL w komiksie*, Rzeszów 2011.

⁹ E. Witkowska, *Komiks japoński w Polsce: historia i kontrowersje*, Toruń 2012.

¹⁰ Książka była recenzowana przez prof. SWPS, dr hab. Izoldę Kiec. Ł. Kowalczuk *TM-Semic: największe...*, s. 4.

¹¹ J. Szyłak, *Fantastyka komiksowa (Superbohater i Superłotr na arenie)*, „Komiks: Fantastyka” 1989, nr 2, s. 2–4.

¹² A. Rusek, *Tarzan, Matolek i inni...*, Warszawa 2001; A. Rusek, *Od rozrywki do...*, Warszawa 2011.

¹³ K.T. Toeplitz, *Sztuka komiksu: próba definicji nowego gatunku artystycznego*, Warszawa 1985.

przygód tytułowego herosa; komiksów wydawnictwa AS-Editor czy w końcu nielegalnego wydania historyjki obrazkowej związanej z *Planetą Małą*. Należy zwrócić uwagę na fakt, że autor niemal w ogóle nie wykazuje źródeł, z których korzystał.

W kolejnych dwóch rozdziałach Ł. Kowalczuk przedstawia historię TM-Semic. Autor skupia się w nim na sukcesach oraz porażkach oficyny, jak również przywołuje problemy, z jakimi przyszło zmierzyć się jej pracownikom np. kontrolami celnymi, koniecznością pozyskiwania oryginalnych klisz komiksowych dzięki znajomościom czy oskarżeniami ze strony przedstawicieli polskiego środowiska komiksowego, którzy zarzucali oficynie izolowanie się oraz niewspieranie rodzimych twórców. Ł. Kowalczuk po krótko omawia też inne amerykańskie komiksy wydawane w czasach działalności TM-Semic.

Rozdział piąty to próba przedstawienia fenomenu tzw. „stron klubowych”. Na ich łamach publikowano m.in. listy i prace czytelników nadsyłane do redakcji, informacje o komiksach wydawanych za granicą czy opinie na temat tytułów rozpowszechnianych przez TM-Semic. Autor opisuje w nim historię rozwoju „stron klubowych”, analizuje wybrane listy oraz formułuje stwierdzenie, że niektóre komiksy kupowało się właśnie dla nich (s. 97). Ł. Kowalczuk w rozdziale szóstym skupia się na upadku wydawnictwa, do którego przyczyniły się: kryzys na amerykańskim rynku komiksowym, niski poziom fabuły tytułów publikowanych przez TM-Semic, słaba jakość druku czy w końcu uformowanie się silnej konkurencji w postaci polskiego oddziału Egmontu. Rozdział siódmy ma najbardziej subiektywny charakter. Autor opisuje w nim najważniejsze tytuły wydawane przez TM-Semic. W doborze publikacji kierował się: liczbą lat, przez które dany komiks utrzymywał się na rynku, liczbą wydanych zeszytów, wpływem na funkcjonowanie oficyny, odzewem czytelników oraz własnym odbiorem. W ostatnim rozdziale autor przedstawia losy amerykańskich komiksów na polskim rynku wydawniczym po zaprzestaniu działalności przez Fun Media. Jak sam podkreśla, jest to bardzo pobieżny opis.

Uzupełnienie książki stanowią bibliografia, wykaz wybranych komiksów TM-Semic/Fun Media oraz wybór pozostałych komiksów przywoływanych w tekście. Należy również zwrócić uwagę na mnogość ilustracji zamieszczonych w opracowaniu, które wzbogacają je o elementy wizualne. Grafiki te są głównie skanami okładek komiksów przywoływanych w tekście lub wybranymi stronami z tychże. Niestety, niektóre z nich zostały ulokowane między stronami bibliografii, zabrakło też wykazu wszystkich ilustracji wykorzystanych w książce.

Celem, jaki postawił sobie Ł. Kowalczuk było zebranie najważniejszych faktów dotyczących TM-Semic oraz podsumowanie działalności tegoż wydawnictwa. Autor chciał również przekazać czytelnikom odpowiedzi na trzy pytania: Dlaczego TM-Semic odniosło tak wielki sukces? Czemu musiało upaść? Czy amerykański komiks, szczególnie superbohaterski, zniknął bezpowrotnie z polskich kiosków i czy ma szansę powrócić na podobną skalę? Pragnął też przypomnieć o tytułach dla dzieci z oferty TM-Semic, które nie były związane z historyjkami obrazkowymi o herosach. Ł. Kowalczukowi udało się zrealizować wszystkie zamierzenia, jednak zastrzeżenia budzą swobodne podejście autora do korzystania z przypisów, brakuje ich np. przy zdaniach mówiących o nakładach danego tytułu¹⁴, bardzo potoczny język czy

14 Jako przykład może posłużyć tutaj zdanie „Zbiórcze wydanie Pierwszego Lotu sprzedało się w nakładzie przekraczającym tysiąc egzemplarzy, co jest w dzisiejszych warunkach dużym sukcesem”. Ł. Kowalczuk, *TM-Semic: największe...*, s. 166.

subiektywizm. Niemniej, należy zwrócić uwagę na fakt, że w rodzimym piśmiennictwie naukowym dotyczącym historii komiksu w Polsce brakuje opracowań skoncentrowanych w całości na losach konkretnego wydawnictwa. Książka Ł. Kowalczuka może posłużyć więc jako przyczynek do dalszych badań nad historią TM-Semic.

Bibliografia

- Kaczanowski Ł., *Komiks w Świecie Młodych*, Łódź b.r.w.
- Kowalczuk Ł., *TM-Semic: największe komiksowe wydawnictwo lat dziewięćdziesiątych w Polsce*, Poznań 2013, ss. 192.
- Krzanicki M, *Komiks w PRL, PRL w komiksie*, Rzeszów 2011.
- Mazur P, *TM-Semic: historia w dziewięćdziesięciu komiksach zawarta*, „Magazyn Miłośników Komiksów KZ”, nr 51 [online] http://www.kzet.pl/2008_03/tm_historia.htm [dostęp 20.06.2017].
- Obremski W., *Krótką historia sztuki komiksu w Polsce (1945–2003)*, Toruń 2005.
- Rusek A., *Od rozrywki do ideowego zaangażowania: komiksowa rzeczywistość w Polsce w latach 1939–1955*, Warszawa 2011.
- Rusek A., *Tarzan, Matołek i inni: cykliczne historyjki obrazkowe w Polsce w latach 1919–1939*, Warszawa 2001.
- Szyłak J., *Fantastyka komiksowa (Superbohater i Superłotr na arenie)*, „Komiks: Fantastyka” 1989, nr 2, s. 2–4.
- Toeplitz K. T., *Sztuka komiksu: próba definicji nowego gatunku artystycznego*, Warszawa 1985.
- Witkowska E., *Komiks japoński w Polsce: historia i kontrowersje*, Toruń 2012.
- Zapała M., *Polski rynek komiksowy w latach 1989–2010*, „Zeszyty Prasoznawcze” 2013, nr 2, s. 105–138.

Sentimental history of the TM-Semic publishing house (comments on the book by Łukasz Kowalczuk titled *TM-Semic: największe komiksowe wydawnictwo lat dziewięćdziesiątych w Polsce*)

Abstrakt

Review article of the book: Ł. Kowalczuk, *TM-Semic: największe komiksowe wydawnictwo lat dziewięćdziesiątych w Polsce*, Poznań : Centrala Mądre Komiksy 2013, ss. 192. Seria: Refleksje i Analizy, vol. 1.

Keywords: American comics, publishing movement

Marcin Chudoba
Institute of Information Sciences
Pedagogical University of Cracow